

Faglig beretning ved Årsmødet for Landsudvalget for Svin tirsdag den 24. Oktober 2000 ved direktør Orla Grøn Pedersen.

Her ved Landsudvalgets årsmøde er det relevant at se på forholdene for svineproduktionen både herhjemme og i udlandet.

Når vi besøger andre lande i Europa med en betydelig svineproduktion, eller vi møder kolleger i vores fælles europæiske organisationer, så er vi generelt lidt bedre tilpas på hjemturen, end da vi drog ud.

Når det kommer til stykket – græsset er ikke så meget grønnere hos naboen – som vi nogen gange tror. Det giver lidt ro i sindet at se og høre om forhold og lokale krav til svineproduktionen i andre europæiske lande – og derudover især – at effektivitet hos vores EU-kolleger slet ikke er noget særligt.

Hvad kan vi så bruge det til?

Konkurrenceevne

Jo, det viser, at konkurrencen har mange facetter, og det fortæller, at vores danske model nok ikke er så tosset endda. Indtrykket underbygges af følgende konklusion fra analyseinstituttet GIRA, nemlig "at danske svineproducenter og deres slagterier og forædlingselskaber står til at vinde det europæiske udskilningsløb".

GIRA løfter dog en advarende pegefinger, idet "omkostningerne i Danmark er højere end hos konkurrenterne". For at klare os i konkurrencen skal vi simpelt hen være dygtigere end kollegerne i de andre europæiske lande – både når det gælder den enkelte svineproducent og områder som forskning, information og rådgivning.

Omkostninger og effektivitet

Det er vi stort set også. Kun Spanien kan producere et kilo svinekød med marginalt lavere omkostninger end os. Uden for Europa kan kun USA og Canada gøre det billigere end os, om end grundlaget for at sammenligne omkostningsprofilen i de tre lande er noget usikker – så er det vores bedste bud.

Hvad angår effektivitet, så kan ingen matche de danske svineproducenter hverken i EU, USA eller Canada.

De **nøgletal**, jeg tænker på, er bl.a. grise pr. årssø, fodereffektivitet og tilvækst - altså forhold, som svineproducenten har direkte indflydelse på. Men der er fortsat mange udfordringer, som jeg vil komme nærmere ind på.

De bedste svineproducenter præsterer fantastiske resultater. Fx 28 grise pr. årssø, 1.000 g daglig tilvækst og en fodereffektivitet på 2,65 FEs pr. kg tilvækst – og de flotte resultater ses såvel i mindre og i mellemstore besætninger - og besætninger med helt op til 1.100 søer.

Når jeg fremhæver de besætninger, der med hensyn til effektivitet er frontløber for, hvad der er opnåeligt, så skyldes det, at den slags besætninger altid har været trendsættere med hensyn til at trække effektiviteten i den rigtige retning.

Spredningen i resultaterne fra besætning til besætning er enorm.

Forskellen er mere end fem grise pr. årssø mellem den bedste fjerdedel og den dårligste fjerdedel, hvor den bedste fjerdedel har 24,6 grise pr. årssø.

I slagtesvineholdet er forskellen mellem bund og top mindst lige så markant. De bedste bruger 2,71 FEs pr. kg tilvækst mod 3,07 hos den ringeste fjerdedel. Tilsvarende forskel ses for daglig tilvækst, hvor tallene er henholdsvis 868 g mod 732 g – og der er også stor forskel i antal døde og kasserede.

Store og små besætninger

Hvad der muligvis overrasker nogen, så er der ingen markant forskel i den gennemsnitlige besætningsstørrelse mellem den bedste og dårligste gruppe.

Hvad betyder så 5 grise pr. årssø, 0,36 FEs pr. kg tilvækst eller 136 g daglig tilvækst? Jo, det er nærmest hele forskellen på succes eller fiasko. En besætning med 250 søer inkl. smågrise og slagtesvin vil i den nederste fjerdedel - på årsbasis mangle 1 mio. kr. på bundlinien sammenlignet med den bedste fjerdedel.

Spredningen i resultaterne viser, at der i mange besætninger er et STORT stort uudnyttet potentiale – som kan samles op – hvis man vel at mærke er motiveret for at tilegne sig og udnytte kendt faglig viden og bruge de forskellige teknikker og værktøjer, der er til rådighed.

Mit råd er derfor – brug rådgiverne – og brug dem på jeres præmisser, alle de informationer og hjælpemidler vi har – det er derfor vi gennemfører de mange forsøg. Og det hele bliver lidt sjovere, hvis bare noget af den omtalte million kommer i kassen!

Avlsfremgang

Et målrettet avlsarbejde er fundamentet for effektivitetsfremgang, og jeg kan endnu engang slå fast, at avlsfremgangen har stor økonomisk betydning. Som gennemsnit af alle racer er dækningsbidraget pr. slagtesvin forbedret med 9,27 kr. pr. år i perioden 1996-99.

Spørgsmålet er, hvordan man som svineproducent hurtigt og effektivt får andel i denne fremgang.

Rekruttering

Rekruttering af avlsdyr er i den forbindelse et nøgleord.

KØB af LY/YL polte fra en opformeringsbesætning og indkøb af ornesæd fra en KS-station giver det bedst mulige genetiske niveau hos smågrisene.

Kernestyling - med produktion af egne polte via zigzag eller kernesøer - er et alternativ til indkøb af polte – mens sidste mulighed er at gå i slagtesvine-stalden og hente tilfældigt udvalgte polte.

De tre avlsstrategier giver vidt forskelligt indeks hos de anvendte avlsdyr og derfor også forskelligt resultat.

Indekset er -som gennemsnit i hele brugsperioden

- 90 ved køb af polte fra opformeringen
- 85 ved brug af kernestyling og
- 70 ved tilfældigt valg af "gode" polte blandt slagtesvinene.

Producenter, der henter poltene i slagtesvine-stalden, taber op til 10 kr. pr. gris i forhold til kolleger, som indkøber hundyr fra en opformeringsbesætning og bruger ornesæd fra KS.

Brug af egne producerede orner koster yderlige op til 10 kr. pr. gris uafhængigt af den valgte strategi for rekruttering af hundyr.

Jeg må således konstatere – at alene ud fra den valgte avlsstrategi – så kan der være en forskel i den avlsmæssige værdi på op til 20 kr. pr. smågris.

Kernestyling

Kernestyling er først og fremmest beregnet for besætninger, som ikke ønsker at indkøbe avlsdyr. Da vi introducerede kernestyling sidste år, var det for at udbrede de avlsmæssige fremskridt i flest mulige besætninger så hurtigt som muligt.

Da kun halvdelen af de rekrutterede sopolte dækkes ved indkøb - så produceres der ALT alt for mange - eller mere end 200.000 polte årligt uden præcis styring og viden om deres genetiske niveau – og det er ikke hensigtsmæssigt.

Erfaringer med kernestyling viser:

- At egne producerede polte er tæt på det gennemsnitlige niveau i opformeringen.
- Alligevel er det vanskeligt at konkurrere med opformeringen, fordi det er svært at fastholde et optimalt antal kernesøer.
- På ornesiden har kernestyling vist, at det er vanskeligt at lave egne orner af høj avlsmæssig værdi. Egne producerede Duroc-ornere er typisk ca. 30-indekspoint under niveauet for Duroc-sæd fra KS-stationerne.
- Dertil kommer, at det for sohold med 2 eller 3 ugers holddrift er naturligt at bruge KS med sæd fra KS-stationerne – ellers er alternativet, at ornerne står uproduktive i perioder af 2-3 uger.

KS

Det er samtidig yderst positivt, at salget af sæd fra DanAvls KS-stationer fortsat stiger med ca. 8% om året, så niveauet nu svarer til ca. 45% af de producerede slagtesvin.

Kødkvalitet

En del af Hampshire-populationen har et såkaldt RN-gen, som medfører et lavt pH efter slagtning. Genet medfører dryptab og et mindre forarbejdningsudbytte - til betydelig gene for specielt eksporten af skinker til Frankrig.

Landsudvalget har derfor besluttet, at RN-genet skal fjernes fra Hampshire-racen, som i øvrigt er den eneste race, der har denne negative egenskab.

Det betyder, at der fra årsskiftet kun sættes orner ind på KS-stationerne med rn⁺-gen. Tilsvarende krav stilles til HD-orne indsat fra 1. april 2001.

Pietrain

Pietrain og halothangenet har været til intens diskussion i årets løb. Det skyldes, at der i UK-produktionen er en præmie på 30-40 øre pr. kg, hvis kødprocenten er over 58%.

Ganske vist er Pietrain med halothangenet et fortræffeligt hjælpemiddel, hvis ønsket alene er højere kødprocent, men genet rummer mange bivirkninger.

Bivirkningerne ses især hos slagtesvin. Tilvæksten er alt for lav, og grisenes sundhedstilstand er ringere end hos de andre racekombinationer. Efter slagtning fortsætter problemerne, - også selv om halothangenet kun findes i enkelt dosis.

Kødet har en forhøjet forekomst af PSE - som giver lyst, blødt og væskedrivende kød med et stærkt forhøjet dryptab.

Landsudvalget har sammen med avlerne for længst fjernet halothangenet fra de racer, som vi driver avl med. Dette er gjort både af hensyn til svineproducenterne og ikke af hensyn til forarbejdnings- og afsætningsleddet.

I et nyt projekt, er vi i gang med at belyse effektivitet og **kødkvalitet** hos Pietrain orner, som er frie for halothangenet. Resultaterne er klar til foråret.

Holdbarhed

Et af de spørgsmål, vi møder af og til, er, om der over tid er sket en genetisk udvikling i søernes holdbarhed og benstyrke - fx går et spørgsmål på, om avl for højere kødprocent og daglig tilvækst - har en negativ indflydelse på søernes holdbarhed.

Vi har ingen resultater, som bekræfter eller afkræfter denne påstand. Vi følger løbende udviklingen og undersøger, hvorvidt holdbarhed og benstyrke kan forbedres gennem avlsmæssige tiltag.

Siden 1995 har vi styrkebedømt alle individafprøvede dyr, og resultatet heraf indgår i avlsarbejdet, idet indeks for styrke vægter med 20% for hundyr og 10% for handyr.

Dyrevelfærd

Dyrevelfærd er stadig en udfordring for dansk svineproduktion. Loven om løsgående drægtige søer og gylte blev vedtaget i foråret 1998. Året efter fulgte loven om hold af smågrise og slagtesvin samt forslag til justering af bekendtgørelse om **halekupering**, tandklipning og kastration.

Indretning af stalde til løsgående søer er mere end blot et spørgsmål om at opfylde lovens krav. En række faglige krav til indretning af et løsdriftssystem er mindst lige så afgørende for, at både mennesker og dyr trives i systemet.

Vi forventer i løbet af det næste år et udspil fra EU-Kommissionen om en revision af EU-direktivet om opstaldning af svin. Så vidt vi er orienteret, vil det lægge sig tæt op ad den nuværende danske lovgivning. Nu skal der først laves cost benefit beregninger af forslagene, inden de fremsættes.

Hidtil er Danmark og Sverige gået længst med dyrevelfærden. Selv om et par andre lande i Europa, dvs. Holland og England, har ændret deres lovgivning i samme retning, så er den danske lovgivning den mest komplette for alle dyregrupper.

Alt i alt går det godt med at indføre de nye staldtyper. Både svineproducenter og rådgivere har det godt, når man ude fra den store verden hører, at Danmark er førende, når det gælder dyrevelfærd.

Selvom det er mindre end to år siden, at loven om løsgående drægtige søer og gylte trådte i kraft, så er ca. 35% af de drægtige søer allerede løsgående. Der er grund til at påpege, at vi sjældent har arbejdet med noget så komplekst som løsgående drægtige søer.

Der er brugt mange ressourcer - og det skal der også fremover - på at optimere funktionen af de forskellige staldsystemer. Men uanset, hvor velafprøvet og hvor godt systemerne er beskrevet, så er det i sidste ende driftslederen og hans **management**, der er afgørende for, om det lykkes rent produktionsmæssigt.

Vi har også lavet et idékatalog om løsdriftstalder til drægtige søer med ikke mindre end 28 skitseforslag med ideer fra ind- og udland tilpasset den nye danske lovgivning.

Løsgående søer

Både afprøvninger og erfaringer fra praksis viser, at vi kan opnå topresultater med løsdrift. Erfaringerne viser, at der er en reel risiko for, at det ikke går godt hver gang.

Pionererne er ikke længere alene om at etablere løsdriftssystemer. Pionererne var positive overfor løsdrift, og de var gode til at opnå succes. Man accepterede lidt ekstra arbejde for at få det til at fungere og måske også lidt dårligere resultater i indkøringsperioden.

Nogen - af dem, der etablerer løsdrift i dag, føler sig presset til det, og de forventer, at systemet fungerer fra første dag, det tages i brug.

Topresultater i et løsdriftssystem opnår man kun, når driftslederen hele tiden er på mærkerne og tager hånd om utrivelige og utilpassede dyr.

Fx skal søer i dårligt huld straks have ekstra foder. Søer med klovskafer skal behandles og evt. flyttes til en aflastningssti.

Fugtige lejer og glatte gulve skal rengøres. **Omløbere**, der springer på andres søer, skal fjernes fra flokken.

Det lyder enkelt - MEN det er det altså ikke!

Motivation, netværk, uddannelse og vejledning - i at tilse og kontrollere søerne - er nødvendigt, og kendskab til søernes **adfærd** er en stor hjælp. Når søerne går løse, viser de mange former for adfærd.

Adfærden kan bruges som forvarsel om, at noget er galt længe før, der ses nedgang i resultaterne.

Image

Når det af den ene eller anden årsag går galt, er det ikke ligegyldigt, hvordan man håndterer situationen og heller ikke de døde dyr.

Når familien Danmark kører søndagstur og møder det her syn - så gavner man hverken producenterne eller erhvervets image.

Det, vi her ser, leder tanken hen på den gammelkendte vending - som siger, at man kan miste sit gode ry og rygte over natten - og det vil tage år at bygge det op igen.

For jeres egen og for erhvervets skyld - tænk jer godt om med hensyn til at håndtere døde dyr - de skal ikke vises frem!

Reproduktion

Reproduktion er omdrejningspunktet for al svineproduktion, men mange sohold har desværre en ALT alt for lav faringsprocent. Faringsprocenten bør op på omkring 90.

Vi må sige det, som det er - omlægning til løsgående drægtige søer har ikke forbedret situationen.

Tværtimod er det nødvendigt at fokusere endnu mere på den rigtige procedure ved løbning - især ved brug af KS.

Idérigdommen er ganske stor, når det gælder løsningsforslag. I Sverige har man erfaret en god effekt på søernes stående **brunst**, ved at gemme ornen i et sidelokale - en slags herreværelse.

Det vil sige, at ornen er til stede i løbeafdelingen, men usynlig. Kun dunst og lyde trænger igennem de seneste dage før forventet **bedækning**. Teorien er, at ornen - når han bliver synlig på scenen - via overraskelsesmomentet - øger den seksuelle stimulans og derved også søernes stående brunstrefleks.

Heldigvis har svenskerne ikke patenteret modellen. Spørgsmålet er så, om det kun er de svenske søer, der lader sig overraske!

Sikker løbning

Budskabet er, at orner under alle omstændigheder er bedst til at få søerne i det rette humør på det rette tidspunkt. - Det er dog vigtigt, at driftslederen aflurer ham kunsten så godt som overhovedet muligt - for at få faringsprocenten i top.

Især fordi løsgående søer lettere viser stårefleks, end de gjorde i de traditionelle løbebokse - uden reelt at være i brunst.

En af forudsætningerne er også, at søerne får ro efter inseminering. Det anbefales - om end med nogen usikkerhed, at søerne får minimum 20 minutters ro efter inseminering, inden de lukkes tilbage til flokken, men dette er endnu ikke endeligt dokumenteret.

Svampetoksiner

Brugen af svampemidlet Amistar til korn og dets betydning for indhold af toksiner dannet af fusariumsvampe har været omtalt en del i pressen. Vi véd, at disse toksiner bl.a. kan give reproduktionsproblemer i soholdet.

Fra planteavlsvorsøgene rundt om i landet, har vi modtaget prøver af både sprøjtet og ikke-sprøjtet hvede. De foreløbige resultater viser, at der ikke var effekt på toksinindholdet ved brug af forskellige svampemidler herunder Amistar.

Fusariumtoksiner er fundet i både behandlet og ubehandlet korn, og indholdet varierer meget fra område til område.

Udenlandske forsøg viser, at mange andre forhold har stor betydning for forekomsten af fusariumsvampe i korn og dermed risiko for indhold af toksiner. Jeg vil blot nævne eksempler som: klima, sortsvalg, jordbehandling, forfrugt mm.

Antibiotiske vækstfremmere

Beslutningen om at stoppe med brugen af antibiotiske vækstfremmere i dansk svineproduktion har givet genlyd hos vore konkurrenter ude i Europa.

De har modtaget beskeden med en blanding af misundelse og undren. Herhjemme har det klart styrket vores omdømme blandt politikere, presse og forbrugere. Det er medaljens forside.

Bagsiden er, at det har været drøn besværligt og kostbart for ca. en tredjedel af besætningerne med sohold. Sammenlignet med sidste år er dødeligheden hos smågrisene steget med ca. 1 procentenhed, og grisene er 3 dage ældre ved 30 kg.

Sagt lige ud; vi står stadig med en kæmpe udfordring. I flere år har vi sammen med de statslige forskningsinstitutioner brugt mange ressourcer på at finde løsninger på problemerne, dog uden at det er lykkedes særligt godt.

Foder- og firmaprodukter

Fermenteret vådfoder skabte eksempelvis for en tid siden store forventninger, men vi må fastslå, at fermenteret vådfoder til smågrise endnu ikke kan anbefales.

Fermenteret fuldfoder medførte lavere tilvækst og ringere foderudnyttelse. Analyser af foderet viser, at de tilsatte syntetiske aminosyrer forsvinder under processen, hvilket er en væsentlig årsag til de dårligere resultater.

Derimod ser de foreløbige resultater med fermentering af korndelen til slagtesvin lovende ud.

I år har vi gennemført 23 test af produkter til smågrise. Heraf viste fire organiske syreprodukter en positiv effekt på produktionsværdien, mens det kun var benzoesyre, som havde en reducerende effekt på diarré.

Restriktiv tildeling af foder og brug af skåneblandinger sammensat af letfordøjelige råvarer medførte færre behandlinger for diarré, men dødeligheden forblev uændret.

Spontane udbrud af diarré i enkelte ugehold kan medføre mange dødsfald, som det er umuligt at få under kontrol. Erfaringen er, at hvis ikke der gribes ind med hurtig og effektiv medicinering, så går det galt.

Der er håb forude. - Dugfriske resultater fra ingangværende forsøg viser, at både tilvækst og sundhed kan forbedres markant ved optimering af staldforhold, pasning, hygiejne og foder.

Summen af mange forbedringstiltag har foreløbig vist en rigtig god virkning i flere forsøgsbesætninger.

FarmWatch

Landsudvalgets nye program, FarmWatch® har været på gaden i 4 måneder, og programmet har allerede vist sin duelighed.

Praktiske erfaringer viser, at:

- FarmWatch® varsler udbrud af diarré, mv. typisk 1 døgn, før grisene bliver synligt syge, og man kan derved nå at behandle i tide.
- FarmWatch® afslører tilstoppede drikkeventiler eller et for stort vandspild. En ejendom har lige sparet 850 m³ vand på årsbasis, hvilket betalte hele udgiften til FarmWatch® allerede det første år.

Og som en af brugerne sagde: "Jeg betragter FarmWatch® som et slags trivselstermometer, der fortæller mig, om mine grise har det godt".

De matematiske modeller, som er grundlaget i FarmWatch®, er blevet til i samarbejde med flere universitetsmiljøer i Danmark - der er nyskabende, og stald- og inventarfirmaerne har også vist stor interesse for konceptet.

Lawsonia

Sygdommen regional tarmbetændelse er en væsentlig årsag til de stigende diarré-problemer i fravænnings- og ungsvinestalden.

Regional tarmbetændelse har været kendt de seneste 20-30 år, men først for få år siden fandt man ud af, at bakterien Lawsonia intracellularis er den centrale årsag til sygdommen.

Lawsonia findes i mange besætninger. Det er dog ikke altid lig med diarréproblemer.

En undersøgelse gennemført i samarbejde med Statens Veterinære Serumlaboratorium har vist, at holddrift og hjemmeblandet foder er faktorer, der kan reducere forekomsten af Lawsonia. Vi arbejder videre med problemstillingen og undersøger desuden, om det er muligt at sanere besætninger for Lawsonia.

Pattegrisedødelighed

Afvikling af vækstfremmerne skal ikke have skylden for alt. Den øgede dødelighed i diegivningsperioden er heller ikke tilfredsstillende - selv om kuldstorelsen samtidig er steget.

Kurven skal vendes, og fravænningsvægten skal op. - Det skal især ske ved en bedre mælkeydelse hos søerne frembragt ved optimal fodring, **management** og avlsarbejde.

Det glædelige er, at det totale forbrug af antibiotika - vækstfremmere og receptpligtig - er faldet markant i dansk svineproduktion - til noget, der ligner en tredjedel af, hvad det var, da det toppede i 1994.

Eller set fra en anden vinkel - vi producerer ca. 10% af grisene i EU, men vi bruger kun ca. 1/2 procent af Europas antibiotikaforbrug til svin. Det kan vi godt være bekendt, specielt når vi samtidig er de mest effektive.

Salmonellarådgiverkorps

I august besluttede Landsudvalget at nedlægge salmonellarådgiverkorpsen. Det skyldes ikke utilfredshed med arbejdet - tværtimod - da korpsen har demonstreret, at en konsekvent gennemførelse af de faglige tiltag betød, at 90% af besætningerne blev flyttet ud af Niveau 3 - selv i kronisk inficerede besætninger.

Da de nødvendige handlingsplaner er almindelig kendte blandt dyrlæger og konsulenter, kan de sagtens selv klare rådgivningen. Forudsætningen for et positivt resultat er under alle omstændigheder, at svineproducenten konsekvent gennemfører planerne.

"Pillen mod Salmonella"

Efterhånden er det velkendt, at melfoder - dvs. ikke varmebehandlet og ikke pelleteret foder - reducerer forekomsten af salmonellapositive grise. Samtidig giver melfoder desværre en ringere foderudnyttelse sammenlignet med pelleteret foder - og det har vi ikke råd til.

Vi arbejder på at finde en "pilleløsning", der virker mod Salmonella uden, at det går ud over foderudnyttelsen. Syretilsætning, formalingsgrad, råvarevalg, mv. er nogle af ingredienserne.

Og til næste årsmøde kan vi forhåbentlig introducere PILLEN mod Salmonella!

Mycoplasma ledbetændelse

Mycoplasma ledbetændelse er et problem i en del slagtesvinebesætninger og hos unge avlsdyr. Infektionen kan give alvorlig halvhed, så grisen vægrer sig ved at rejse sig.

Syge grise bør behandles med antibiotika - trods behandling kan grisene huse organismen i svælget livsvarigt. Det er derfor ikke muligt at sanere medicinsk for denne infektion.

Mange besætninger huser således mycoplasma hyosynoviae, som er årsag til ledbetændelsen, uden der er udbrud i besætningen.

I en undersøgelse med 104 besætninger fandt vi 70 besætninger med en eller flere seropositive prøver. Vi har gennemført et projekt i samarbejde med Statens Veterinære Serumlaboratorium vedrørende diagnostik.

Mycoplasma ledbetændelse var langt den hyppigste diagnose, mens infektionen streptococcus suis type 2 kun blev fundet i én enkelt besætning, og osteocondrose blev kun fundet i få tilfælde.

Circovirus type 2

Desuden spøger et virus kaldet Circovirus type 2 i mere end én sammenhæng.

I England menes dette virus at være med i sygdomskompleks PDNS (porcine dermatitis and nephropathy syndrome), som ligner svinepest, hvad angår symptomer i stalden og ved obduktionsfund.

Circovirus type 2 er måske også et centralt smitstof ved udvikling af sygdomskomplekset PMWS (Postweaning Multisystemic Wasting Syndrome).

En undersøgelse i Frankrig viste imidlertid, at ca. 80% af besætningerne var smittet med dette virus, dog uden at der var symptomer på PMWS.

Foreløbig er konklusionen, at Circovirus type 2 findes i Danmark, idet der er **antistoffer** i mange besætninger, - mens sygdommene PMWS eller PDNS endnu ikke er påvist her i landet.

Immuniserede KS-stationer

PRRS ser ud til at være udbredt til ca. 50% af soholdet og ca. 60% af slagtesvineholdet.

Landsudvalget har systematiseret den faglige viden om PRRS i en manual. Formålet er, at I som svineproducenter kan introducere nye avlsdyr - immuniserede eller frie - i soholdet - uden at det medfører risiko for smitte i soholdet.

Det er glædeligt at kunne meddele, at vi sammen med avlerne, og KS-stationerne er ved at etablere immuniserede KS-stationer. Ornerne vaccineres i en forkarantæne, og inden indsættelse på KS-station sikrer man sig, at de har udviklet **antistoffer**, som beskytter dem imod PRRS.

Ud fra en streng faglig vurdering ser det ud til at være den sikreste løsning for at undgå PRRS-infektion på KS-stationerne.

Det gode ved løsningen er, at avl og opformering samt producenter får en valgmulighed, idet den resterende del af KS-systemet stadigvæk baseres på orner, der ikke har haft PRRS.

Der er igen tvivl om, at den valgte løsning er den rigtige. Bagefter må vi så se, hvor mange orner der skal være på hver af de to typer KS-stationer.

En ting er sikkert - det er uholdbart i det lange løb at fortsætte med at sanere avlsbesætninger og KS-stationer hver gang, der sker en infektion med PRRS.

Avl for sundhed

Sammen med Danmarks JordbrugsForskning og Landbohøjskolen er Landsudvalget i gang med at undersøge 10.000 grise for at finde ud af, om der er enkelte gener, der har stor indflydelse på sygdomsresistens, **kødkvalitet** og produktionsegenskaber.

Projektet er langvarigt - men også meget perspektivrigt, hvis vi på sigt kan udnytte denne viden om grisenes arveanlæg.

Hvis vi fx finder enkelte gener med stor indflydelse på lungesyge, så vil vi i fremtiden kunne reducere eller måske helt undgå generne som følge af denne sygdom.

Betaagonist

Afluring af naturens luner har også en helt anden side.

I sommer fik amerikanske farmere lov til at bruge stoffet PAYLEAN, som er en betaagonist. Produktet ændrer stofskiftet således, at der både dannes mere kød og mindre fedt, svarende til en påstået gevinst på ca. 50 kr. pr. gris. På den måde har de næsten indhentet det danske niveau i ét snuptag. I Australien godkendes svinets væksthormon, der har en tilsvarende effekt.

Væksthormoner som hjælpestof er helt urealistisk i dansk svineproduktion. Det har vi taget afstand fra. Det ændrer jo ikke ved den konkurrenceforvriddning, der opstår, hvis forbrugerne verden over accepterer brugen af hormoner.

I olympisk sammenhæng ville det svare til, at amerikanere og australiere må bruge doping, mens danske OL-deltagere må sige nej tak.

Her i landet skal vi gå andre og etisk mere forsvarlige veje. Fx har vi et tæt samarbejde med Landbohøjskolen og Danmarks JordbrugsForskning om bl.a. ægtransplantation og direkte insemination i børen mv.

Ægtransplantation

Ægtransplantation uden operation kan være en farbar vej. Vi har set på forskellige metoder, som ikke er så sikre som beskrevet i visse fagtidsskrifter.

Der er i øjeblikket en vis tavshed fra udlandet om de såkaldte lovende resultater, men vi fortsætter på lavt blus med at videreudvikle teknikken under danske forhold.

Insemination i børen

En anden og spændende mulighed er at fortynde sæden fra en orne til ca. 1.000 sæddoser pr. spring i forhold til de nuværende 20-30 doser. Det, der skal til, er at sæden placeres lige inden for livmoderhalsen direkte i børen, og det er slet ikke så let.

Metoden er under udvikling og kan senere vise sig praktisk anvendelig på besætningsplan.

I givet fald vil vi kunne nøjes med 100 super-orner på KS-stationerne i forhold til de nuværende 1.200-1.300 orner.

Forsknings- og udviklingsarbejdet sker i samarbejde med 3 store europæiske KS-stationer. I fremtiden kan det blive realistisk at bruge kønssorteret samt evt. dybtfrossen sæd fra toporner.

I lyset af den seneste tids debat om kastration kunne det måske - til visse markeder - være et aktiv udelukkende at producere so-grise. Lad os nu se.

Ideer og visioner er under alle omstændigheder nødvendige for at komme videre!

Arbejds miljø

Sammen med Århus Universitet og Danmarks JordbrugsForskning har vi gennemført et projekt om udvikling og forekomst af astma og allergi hos medarbejdere i landbruget samt test af metoder til støvreduktion.

I undersøgelsen fandt man:

- En mindre forekomst af allergi blandt landmænd end blandt andre personer fra landet
- At børn opvokset på landet med adgang til dyr ser ud til at have mindre risiko for udvikling af allergi
- At luftvejsproblemer blandt svineproducenter ikke skyldes allergi, men i stedet er en reaktion på irritation - fra stoffer i luften

Vi har talt meget om støvreduktion i svinestalde, og det er vigtigt at bruge åndedrætsværn i støvende arbejdsituationer og sørge for at begrænse støvkonzentrationen så meget som muligt.

Det positive element er rent helbredsmæssigt - at den offentlige statistik viser, at gennemsnits-levialderen for landmænd inkl. svineproducenter er højere end for gennemsnitsdanskere.

Miljø

Sidste år sagde jeg, at vi havde opnået et bedre image - hvilket er rigtigt, når det drejer sig om forholdene inde i staldene - dyrevelfærd, afvikling af væksthæmmere og salmonellabekæmpelse mm.

Når det drejer sig om det eksterne miljø - og problemer i så henseende vurderet af visse grupper i samfundet - er der ingen grænser for - hvilke ulykker og trusler en svinebesætning kan udgøre for fx kattefod, mælkeurt og anden vild flora på heden - eller for grønfrøet i det nærliggende overdrev eller hegn.

Blandet andet har Naturrådet udråbt dansk svineproduktion som hovedansvarlig for nedfald af kvælstof i naturen.

Vi tager naturligvis debatten alvorligt og vil fortsat bruge mange ressourcer på at nedbringe udledning af næringsstoffer fra svineproduktionen.

NH₃-fordampning

På den anden side er kendsgerninger nu engang fortsat kendsgerninger, og følgende kan derfor slås fast.

Dansk svineproduktion var i 1996 årsag til 18% af det samlede kvælstofnedfald, mens fx kvælstofilter, der dannes ved afbrænding af fossilt brændstof tegner sig for 35 pct.

Og siden hvornår er halvdelen af en tredjedel blevet største faktor? Nedfald af kvælstoffet i Danmark har i de seneste år været aftagende. - Vi har siden midten af 80'erne - oplevet et markant fald fra 21 kg kvælstof pr. ha til 15 kg i 1996.

Nedfaldet forventes yderligere mindsket i takt med krav om bedre udnyttelse af husdyrgødning og reduceret brug af handelsgødning som følge af Vandmiljøplan II.

Desuden har vi i løbet af 10 år - siden 1990 - reduceret kvælstofindholdet i svinegylle med 34%. Det skyldes hovedsageligt en markant reduktion af råprotein-indholdet i foder til både søer, smågrise og slagtesvin samt en ikke ubetydelig forbedret fodereffektivitet.

Miljørigtig foder

Selvom vi via optimering af foderet allerede har reduceret indholdet af kvælstof i gyllen, så undersøger vi fortsat, om vi via foderet yderligere kan reducere fordampningen af ammoniak.

Hvis fx indholdet af kvælstof i gylle reduceres med 10%, så falder fordampningen med mindst 10% ifølge udenlandske undersøgelser.

En anden mulighed er at ændre foderets sammensætning, så pH falder i gyllen. De første erfaringer viser, at brug af calciumklorid i foderet som calciumkilde medfører et pH-fald i gylle på 0,3 enheder.

De 0,3 pH-enheder har til gengæld i hollandske undersøgelser sænket fordampningen med 10-20%. Derimod ved vi endnu ikke, om calciumklorid påvirker fodereffektiviteten.

Desuden forsøger vi i samarbejde med Landbrugets Rådgivningscenter, Forskningscenter Bygholm og vores udenlandske samarbejdspartnere at reducere fordampningen af ammoniak ved bl.a. at mindske gødnings- og gylleoverfladen i staldene.

Staldindretning, opbevaring og udbringning er formentligt de områder, hvor vi fremover kan hente de største reduktioner i ammoniakfordampningen.

Fosfor

På fosforområdet er vi snart færdige med, hvad vi kan kalde verdens største soforsøg med fosfornormer - nemlig 4.000 kuld. De foreløbige resultater viser, at fosfortildelingen til drægtige søer uden problemer kan reduceres.

Yderligere kan brug af **fyttase** medføre et fald i brugen af mineralske fosfater. Vi mangler endnu et sikkert datagrundlag til præcist at anbefale, hvor meget mineralsk fosfor, der kan tages ud af blandingerne ved tilsætning af fyttase.

Lugt

Lugt er blevet en ny miljøfaktor på landet. Lugt fra husdyrproduktionen har i denne forsommer haft stor interesse i offentligheden og særligt i perioden med udkørsel af gylle.

Husdyrgødningsbekendtgørelsen beskriver, hvor tæt på en nabobejbyggelse, der kan etableres svinestalde. Alligevel oplever flere og flere, at visse kommuner i praksis kræver en større afstand.

Med udgangspunkt i Miljøbeskyttelsesloven kan kommunerne fastsætte grænseværdier for lugt, som medfører, at gældende afstandskrav ikke er tilstrækkeligt til at sikre omgivelserne mod "ikke uvæsentlige gener".

Vi må erkende, at lugtgenerne er én blandt flere store udfordringer, som vi skal have løst de kommende år. Et stort udviklingsprojekt er sat i værk med det formål at reducere lugtgenerne fra svinestalde.

Udenfor staldene er koncentrationen af ammoniak så lav, at det ikke lugtes bortset fra ved gylleudkørsel. Det er derimod en række nedbrydningsprodukter fra protein, der opleves som lugt fra svineproduktionen.

Danmark er ikke ene om at have **lugtgener**. Problemet er gennemgående i samtlige lande med en betydelig svineproduktion lige fra USA til de fleste lande i Europa. Af samme grund følger vi forskningsindsatsen tæt i de andre lande.

Bedriftsløsning- Svin

Sidste år sagde jeg, at den nye Windows-version af Bedriftsløsning-Svin var blevet frigivet, og at vi havde store forventninger til de faglige muligheder i programmet inkl. styringslister mv.

Omkring årsskiftet foretog vi sammen med vores edb-leverandør nogle faglige og tekniske ændringer. Desværre blev programmet samtidigt alt for langsomt, og det opførte sig ustabil. Det affødte megen berettiget kritik.

Den 1. februar afholdt vi et møde med konsulenterne og indgik en aftale om, at vi indenfor en given tidsramme skulle løse både hastigheds- og stabilitetsproblemet.

Til gengæld skulle konsulenterne udvise tålmodighed i denne periode samt være behjælpelig med at teste programmet.

Aftalerne blev overholdt. Programmet blev både hurtigere og mere stabilt, men der var stadig plads til forbedring.

Vi fortsatte med at tune programmet, og jeg kan nu sige, - at vi efter trekvart års bøv! - ja, hvad jeg vil kalde unødigt bøv! - nu står med et stabilt program, der kører med høj hastighed - og som fagligt set er helt i top.

Vi er samtidig i færd med at etablere en serviceordning, sådan at ingen landmænd vil blive lad i stikken. Vi vil sikre, at I bliver serviceret enten fra det lokale svineproduktionskontor eller Landskontoret for Svin.

Med det produkt i pc'en sammen med det nye planprogram, kan jeg - sige til både svineproducenter og rådgivere - nu har I et produkt, som I kan glæde jer til at bruge.

Samtidigt beklager vi de genvordigheder, I har været igennem.

FRATS

Forventning om et lille arbejdsforbrug til vask og flytning af grise har øget interessen for at bygge stalde, hvor grisene går i samme sti fra fravæning til slagtning (FRATS). Kombineret med flytning ved fravæning til en anden lokalitet end soholdet, - har FRATS givet rigtig gode resultater.

Forsøg har endda vist, at stort set alle grise efter flytning ved 7 kilos-alderen var fri for både almindelig- og ondartet lungesygge ved slagtning - også selv om smitten var i soholdet.

Resultaterne indikerer, at der blev opnået en effektiv smitteafbrydelse blot ved at flytte grisene til anden lokalitet end soholdet ved fravæning.

FRATS-grisene opnåede en vægt på 100 kg 16 dage før kontrolgruppen, hvilket svarer til en daglig tilvækst på 972 g i perioden fra 30-100 kg, mens kontrolholdet havde en daglig tilvækst på 791 g.

Undersøgelsen siger især noget om det store vækstopotiale grise har - et potentiale, der kommer til udtryk, når grisene tilbydes forhold, der tilgodeser høj sundhed, optimalt klima og lav grad af belastning.

Staldbyggeri

I løbet af det næste år vil danske svineproducenter bruge mere end 1 mia. kr. på nyanlæg. Når så store beløb sættes på højkant, er det utroligt vigtigt, at investeringen er fremtidssikret.

Så meget desto mere frustrerende er det, når vi gang på gang møder staldbyggeri til mange millioner kroner med oplagte fejl i forhold til den dokumenterede viden, vi har om stiindretning, fodringsteknik, gulvudformning, **sektionering**, indretning og styring af ventilation - og jeg kunne fortsætte.

Der er sikkert flere årsager til, at det går galt, når det går galt.

Der er eksempler på, at der bliver bestilt et staldanlæg til millioner af kroner, hvor den lokale murer, tømrer eller smed bruges som konsulent. Det er nok ingen skade at have et par mere med omkring køkkenbordet, inden man går i gang.

Vi ser sjældent graverende fejl, når de store byggefirmaer og professionelle rådgivere og eksperter er involveret. Et andet råd skal være - tag ud og se så mange stalde som muligt, inden I går i gang.

Diskuter det med kolleger i erfa-grupper, eller hvor det måtte være, - brug vores informationsmateriale og Info Svin mv.

Det her nævnte er den bedste gardering for at få en stald, hvor der bruges den nyeste viden og nyeste teknologi med hensyn til effektivitet, dyrevelfærd samt gode arbejdsrutiner – og man får måske en stald, der er værd at vise frem til dem, der skal bygge næste gang.

Afslutning

Som lovet indledningsvis håber jeg, at beretningen har givet et indblik i nogle af de udfordringer, som vi står over for – og helt nye vil komme til.

Det er naturligvis tilfredsstillende, at dansk svineproduktion er i en god position i forhold til vore konkurrenter. Men inden, at vi svømmer over af begejstring, må vi sige, at en stor del af produktionen trænger til et gevaldigt løft – den tilgængelige viden bliver ikke brugt godt nok.

På den anden side er potentialet for at frontløberne kan gøre det endnu bedre absolut til stede både biologisk og teknisk. Her mangler vi til stadighed ny viden.

Historien har klart vist, at viden og evnen til at udnytte den, er en forudsætning for vækst. Det er også givet, at netop viden får LANGT langt større betydning i de kommende år end nogen sinde tidligere.

Vi skal være bevidste om, at vore nærmeste konkurrenter er dygtige og vil gøre alt for at matche os – muligvis ved at bruge produktionsmetoder ol., som er uacceptable her i landet.

Med andre ord, der er alt mulig grund til at have respekt for modstanderen – så vi skal huske at se os tilbage.

Tidsånden er, at når den nødvendige viden først er tilvejebragt, ja så er den i princippet alle mands eje. Dog vil de, der skaber og udnytter ny viden eller know how have en fordel – frem for andre - i en periode – kortere eller længere afhængigt af emnet.

Her anno 2000 betjenes Internettet af ethvert skolebarn, og en kollega eller ekspert i Kina eller USA kan på mange områder hente samme information som danske svineproducenter.

Derfor er der på mange forskningsområder god grund til at lave alliancer og joint venture og afsøge muligheder for en samlet indsats – også det er vi i fuld gang med.

Til slut - apropos konkurrence - skal der herfra lyde et tillykke med guldmedaljen i moderne 5-kamp under svine-OL i disciplinerne

- dyrevelfærd
- sundhed
- salmonellabekæmpelse
- miljøhensyn
- og ikke mindst effektivitet

Hvis vi vil gentage succesen om 4 år, - så skal vi fremskaffe - og I skal udnytte al den viden - som det overhovedet er muligt at drage nytte af.

Til slut en tak til Landsudvalget for Svin for endnu et år med et godt og konstruktivt samarbejde. Tak til medarbejderne for en flot og målrettet indsats og sidst men ikke mindst en tak til vores mange loyale samarbejdspartnere på forskningsinstitutioner, rådgivere og myndigheder.

Tak fordi I lyttede og så med!